

Његослав ЈОВИЋ, мастер
виши асистент Правног факултета Универзитета у Бањој Луци

НАЧЕЛО ТЕРИТОРИЈАЛНОСТИ И СИСТЕМИ ПАТЕНТНЕ ЗАШТИТЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Резиме

Патентно право је све доскора сматрано искључиво националним правом и било је у потпуној јурисдикцији државе. Настанком Европских заједница а касније и Европске уније, овај постулат је пољуљан и доведен у питање. У Европској унији постоје четири система признавања патента. То су национални патент, патент заштићен на основу Уговора о сарадњи у области патената, европски патент и унитарни патент, који још увијек није на снази. Сви ови системи патентне заштите су територијално ограничени и важе само на територији држава за коју је тражена заштита.

У раду аутор анализира све ове системе патентне заштите упоређујући њихов територијални домет као и указујући на проблеме у њиховој примјени на унутрашњем тржишту ЕУ.

Кључне ријечи: *начело територијалности, национални патент, патент заштићен на основу Уговора о сарадњи у области патената, европски патент, унитарни патент, право ЕУ.*

I Увод

У средњем вијеку су у Европи почеле да сазријевају економске и културне прилике па су владари у феудалним државама почели да додјељују привилегије проналазачима у виду „отворених писама“ (*literae patentes*). Давана привилегија је била израз милости владаоца и била је појединачни правни акт који се није заснивао на закону. Услови за давање ових привилегија су били временско првенство тражења привилегије, новост проналаска на територијалном подручју важења привилегије, изводљивост проналаска која се доказивала његовом практичном демон-

страцијом и корисност проналаска.¹ Ове привилегије су се давале појединцима а њихово важење је било ограничено само на територије које су биле под непосредном влашћу владара који их је одобрио. Из тих привилегија се и развило данашње патентно право.

Патент је искључиво субјективно право чије је важење територијално ограничено на простор оне државе у којој је то право признато. Он настаје одлуком државног органа у управном поступку (нпр. у Њемачкој то је Њемачки уред за патенте и жигове (*DPMA*)) и уписује се у прописани регистар а његовом носиоцу се издаје исправа о признавању субјективног права.

Патентно право је историјски било везано за територију једне државе те се његово дејство није могло простирати на територије других држава. Странцима на домаћој територији није признавано право на патентну заштиту ако није постојао реципроцитет, односно ако је домаћем држављанину било онемогућено да у држави поријекла странца може да стекне патент. Овај проблем је донекле ријешен усвајањем Париске конвенције за заштиту индустријске својине од 1883. године којом је основана Париска унија и уведен национални третман странцима. Према националном третману страним физичким лицима који су држављани једне од држава чланица Париске уније или имају у њој своје пребивалиште или имају стварно и озбиљно индустријско или трговачко предузеће на територији једне од држава чланица Париске уније, односно правним лицима која имају националност једне од држава чланица Париске уније признаје се исти третман као и домаћим држављанима. Конвенција је више пута ревидирана и још увијек је на снази.

II Начело територијалности и патентна заштита

Начело територијалности чини основу савременог права интелектуалне својине. Ово начело се примјењује не само у патентном праву већ и у осталим гранама права интелектуалне својине.

Принцип територијалности значи да пружање патентне заштите у једној држави не ствара никакву правну обавезу на добијање идентичне правне заштите у другим државама и да су ексклузивна права интелектуалне својине ефикасна само у оквиру граница државе у којој су призна-

1 Слободан Марковић, *Патентно право*, Београд, 1997, 13-14.

та.² То значи да национална патентна права држава нису међусобно зависна. Пошто су територијално ограничена ова права су независна једна од другог и могу бити у власништву различитих лица у различитим државама чак и када је исти предмет заштите у питању. Национално законодавство једино не може да да иста права на проналазак различитим лицима на својој територији.³ Своје упориште овај принцип има и у члану 4bis Париске конвенције за заштиту индустријске својине. У овом члану стоји да „патенти тражени од стране припадника Уније у разним земљама Уније, независни су од патената добијених за исти проналазак у другим земљама, које припадају или не припадају Унији“.

Постоје схватања да се принцип територијалности више не уклапа у савремене токове прекограничне експлоатације производа који су засновани на правима интелектуалне својине. Развој интернета и дигитализација су допринијели да се класично поимање права интелектуалне својине као територијалних права сматра превазиђено. Због тога се све више подржава његова екстратериторијална примјена у међународној трговини. Овај принцип је постао предмет жестоке критике, јер у вријеме када истраживање и развој постају глобална активност а прекогранични промет интелектуалне својине све више расте, ово начело није више прикладано.

Поставља се питање односа начела територијалности и патентних лиценци. У случају да је издата патентна лиценца у једној држави чланици ЕУ за територију те државе а корисник лиценце продаје производе за које је добио лиценцу и у другој држави чланици у којој постоји паралелна патентна заштита за тај проналазак, он може бити тужен за повреду патента у тој другој држави.⁴ И у овом случају начело територијалности игра одлучујућу улогу, јер корисник лиценце може да продаје лиценциране производе само на територији државе за коју је добио лиценцу.

2 Paulius Jurčys, „The role of the territoriality principle in modern Intellectual property regimes: institutional lessons from Japan“, *Fourth Annual Kyushu University Law Conference*, 2010, 2. Доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=1663219>, 20.02.2016.

3 Alexander Peukert, „Territoriality and Extraterritoriality in Intellectual Property Law“, *Beyond Territoriality: Transnational Legal Authority in an Age of Globalization* (eds. Gunther Handl & Joachim Zekoll), Leiden/Boston, 2012, 3. Доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=1592263>, 20.02.2016.

4 Donald L. Holley, „The Limits Placed by EEC Law on Territorial Protection in Patent Licensing: A Case Study in Community Law-Making“, *Northwestern Journal of International Law & Business*, Vol. 3, 1981, 563.

Правна последица примене начела територијалности јесте правило да је за правне односе у вези са неовлашћеним или овлашћеним коришћењем заштићених интелектуалних добара мјеродавно право оне државе у којој је то интелектуално добро заштићено и у којој се оно користи.⁵

Усклађена правила у области права интелектуалне својине државе остварују на основу закључивања међународних билатералних и мултилатералних конвенција. Склапањем конвенција државе настоје да ублаже строгост начела територијалности а странцима се на територији домаће државе признаје национални третман.

III Начело територијалности и системи патентне заштите у ЕУ

У Европској унији постоје три система признавања патента који су на снази а четврти систем признавања патената, путем унитарног патента би требао убрзо да ступи на снагу. Чека се и ратификација Споразума о јединственом патентном суду. Ти системи су национални патент који је заштићен на основу националних закона о патенту, патент који није ограничен само на државе ЕУ а заштићен је на основу Уговора о сарадњи у области патената, европски патент заштићен на основу Конвенције о издавању европских патената и унитарни патент који је заштићен на основу Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите, Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења и Споразума о јединственом патентном суду који још увијек није ратификован од довољног броја држава чланица ЕУ. Због тога заштита унитарног патента као четвртог система заштите патената који је искључиво заснован на праву ЕУ још увијек није на снази. Сви ови системи патентне заштите су територијално ограничени и ниједан од њих не обухвата комплетан простор ЕУ.

1. Национални патент

Историјски посматрано патентно право се развило из средњовјековних система привилегија које су често биле арбитрене и неправичне. Привилегије које су појединцима давали владари стварале су монополе за чије постојање нису били везани никакви објективни и правични критеријуми. Због тога су системи привилегија били и укинута у неким државама, нпр. у Француској 1789. године.

5 Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, Београд, 2013, 318.

На примјерима Енглеске, Француске и Њемачке као репрезентативним државама Европске уније ћемо приказати развој националног патентног права који је још увијек на снази. Државе чланице ЕУ не желе да се одрекну свог националног патентног права, али га хармонизују са правом ЕУ.

Први национални закон којим се дјелимично уређује материја патентног права је *Statute of Monopoles* и усвојен је у Енглеској 1623. године. Овај закон се односио на забране монопола али је ипак дозвољавао монополе који су додјељени првом и правом проналазачу за нови проналазак са роком трајања до 14 година. *Statute of Monopoles* је био основ за патентну заштиту проналазака у Енглеској све до доношења Закона о патентима из 1852. године. Овим законима се патентна заштита пружала само за територију Енглеске што значи да повреда патента учињена на територијама других држава није сматрана повредом патента и није уживала судску заштиту у тим државама. Садашњи важећи Закон о патентима (енг. *Patents Act*) у Великој Британији је из 1977. године а посљедњи пут је измијењен и допуњен 01.10.2014. године.

У Француској је први Закон о патентима донесен 1791. године а њиме се пружала патентна заштита проналазачу са роком трајања до 15 година. Патент се признавао проналазачу без претходне службене провјере испуњености услова за патентирање што је у основи систем регистрације патената и задржао се до данас у употреби. Имао је свој територијални домет само на територији Француске на којој је важио. Закон који тренутно уређује материју патената у Француској је Законик о интелектуалној својини (фр. *Code de propriété intellectuelle*) који је донесен 1992. године, а посљедњи пут је измијењен и допуњен 23.02.2015. године.

У Њемачкој је први Закон о патентима донесен 1877. године. И овај закон је био територијално ограничен само на територије великог броја њемачких држава које су 1871. године уједињене у Њемачко царство. Садашњи важећи Закон о патентима (нем. *Patentgesetz*) у Њемачкој је из 1980. године, а посљедњи пут је измијењен и допуњен 19.10.2013. године.

У Европској унији свака држава чланица је задржала национални систем патентне заштите и својим унутрашњим прописима (законима) уређује патентну заштиту на њеној територији. Свака од ових држава има свој национални патентни завод (уред, институт) који одлучује о признавању или о одбијању патентне заштите на основу националног законодавства. Национални патент који је признат уписује се у национални патентни регистар а његово важење је територијално ограничено на

територију државе која га је признала.⁶ Међутим, све државе ЕУ су постепено уједначавале и хармонизовале националне патентне законе. Оне су усвојиле Конвенцију о унификацији неких тачака материјалног патентног права за проналаске у Стразбуру 1963. године. Државе чланице су слободне да мењају национално законодавство у области патената и да их тумаче у складу са сопственим правним схватањима што представља ипак одређени степен правне несигурности.⁷

Национални систем патентне заштите данас постоји у ЕУ паралелно са осталим системима патентне заштите и често представља само први корак на основу којег би се обезбиједило право првенства.

Проблем са примјеном националног патента јесте у томе што је он територијално ограничен само на државу у којој је поднешена пријава и у којој је патент признат. У случају да проналазач жели да заштити проналазак патентом у више држава, он мора да поднесе националну патентну пријаву у свим државама у којима жели да стекне патент и ови поступци се воде одвојено и паралелно у свим овим државама. Подносилац пријаве је изложен великим трошковима а коначан исход је неизвјесан јер једна држава може да призна патент а друга не.

Поставља се питање да ли у случају повреде националног патента на територији друге државе чланице ЕУ може да се заснује надлежност суда те државе у којој је дошло до повреде страног патента.⁸ Право ЕУ по питању међународне надлежности истиче да судови не могу да одбију да суде у споровима који укључују примјену страног националног права интелектуалне својине ако имају општу надлежност. У овом случају, судови у ЕУ су дужни да поштују 28 различитих али у великој мјери хармонизованих националних режима права интелектуалне својине. Судови земље регистрације конкретног права интелектуалне својине задржавају искључиву надлежност у погледу регистрације или важења патента.⁹ Екстрате-

6 Јелена Ђеранић, *Унитарни патент*, Београд, 2015, 14.

7 Ј. Ђеранић, 15.

8 Искрпну анализу понашања националних судова због повреде страног патента у Енглеској, Француској, Њемачкој и Холандији вид. Michael Christian, Alexander Kant, *Cross-Border Patent Infringement Litigation within the European Union*, PhD thesis, University of Groningen, 2015, 41-56.

9 А. Peukert, 5-6.

риторијална примјена је у одређеним случајевима могућа на основу прописа међународног приватног права и правила *lex loci*.¹⁰

У оквиру ЕУ је 1968. године у Бриселу усвојена Конвенција о надлежности у извршењу пресуда у грађанским и трговачким стварима. Усвојена конвенција је промијенила дотадашњи замршени начин признавања и извршења пресуда заснован на билатералним уговорима. Ослањајући се на ову конвенцију холандски Врховни суд почевши од предмета *Lincoln v. Interlas*¹¹ је почео са прекограничном примјеном страног патентног права.¹² Међутим, овакав холандски приступ није прихваћен у читавој ЕУ. Судови у Великој Британији нису прихватили примјену екстратериторијалности и одбацили су прекограничну примјену патента у случају *Chiron Corporation v. Organon Teknika Ltd.*¹³ Ови примјери показују да и хармонизовани национални прописи држава чланица ЕУ у области патентног права могу да доведу да различите праксе националних судова а да ће начело територијалности и даље бити присутно у националним патентним системима.

2. Патент заштићен на основу Уговора о сарадњи у области патената

Развојем индустрије а нарочито саобраћаја носиоци патената су имали потребу да прошире патентну заштиту изван граница своје државе и да ту заштиту прошире на тржишта других држава. Патентна заштита за странце је била доста несигурна па су државе закључивале међународне споразуме како би превазилазиле ове проблеме. Један од тих споразума јесте и Уговор о сарадњи у области патената који је као посебан споразум у смислу члана 19 Париске конвенције за заштиту индустријске својине закључен у Вашингтону 1970. године.

Коришћење права међународног првенства од годину дана није више било довољно да подносилац поднесе уредну пријаву у више од десетак држава. У свакој од тих држава подносилац је морао ангажовати

10 Graeme B. Dinwoodie, „Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality?“, *William & Mary Law Review*, Vol. 51, 2009, 729. Доступно на адреси: <http://scholarship.law.wm.edu/wmlr/vol51/iss2/12>, 15.01.2016; P. Jurčys, 4.

11 Judgment of Nov. 24, 1989, HR, 1992 NJ 404 (Neth.).

12 Gretchen Ann Bender, „Clash of Titans: the territoriality of Patent law vs. The European Union“, *IDEA: The Journal of Law and Technology*, Vol. 40, 2000, 9. Доступно на адреси: <http://egov.ufsc.br/portal/sites/default/files/anexos/27733-27743-1-PB.pdf>, 15.01.2016.

13 1995 Fleet Street Reports 325. Наведено према G. Ann Bender, 11.

локалног патентног заступника, превести пријаву на национални језик патентне управе, прилагодити пријаву националном законодавству и платити административну таксу. Из тих разлога је закључен овај Уговор са циљем да обједини поступак пријављивања проналазака у више држава путем једне међународне пријаве патената и да тиме поједностави поступак подношења пријаве за пријавиоца а да националним патентним управама олакша поступак испитивања пријава. Овај систем патентне заштите није регионалног карактера и не односи се само на Европу. Према члану 9. Уговора право да поднесе пријаву има свако лице које има домицил у једној држави уговорници и сваки држављанин те државе могу поднијети међународну пријаву. То значи да право да поднесу пријаву имају сва физичка лица која су држављани једне од држава чланица Уговора или имају у њој пребивалиште, као и сва правна лица која имају националност једне од држава чланица Уговора.

Поступак патентирања према Уговору о сарадњи у области патената састоји се из двије фазе. Прва фаза је међународна у којој се подноси међународна пријава патената прописаној патентној управи. Међународна пријава мора да садржи захтјев за признавање права, опис, један или више патентних захтјева, један или више нацрта ако су потребни и апстракт. У захтјеву подносилац означава државе за које тражи патентну заштиту. Патентна управа, односно уред прималац достављају примјерак међународне пријаве Свјетској организацији за интелектуалну својину (WIPO) који дјелује као Међународни биро за државе чланице Уговора о сарадњи у области патената, а други примјерак Органу за међународни решерш тј. претраживање. Међународни биро објављује међународну пријаву у року од 18 мјесеци. Он доставља свакој патентној управи од назначених држава по примјерак међународне пријаве и извјештај о међународном решершу и овим се завршава међународна фаза.

Може да постоји и још једна факултативна међународна фаза на захтјев подносиоца пријаве а то је да Међународни биро достави међународну пријаву и извјештај о међународном решершу надлежном Органу за међународно претходно испитивање и да затражи његово мишљење о испуњености услова за патентирање.

Друга фаза поступка је национална фаза. Она почиње од тренутка када је назначени национални уред добио примјерак међународне пријаве, превод исте на службени језик уреда од стране подносиоца пријаве и извјештај о међународном решершу а евентуално и извјештај о међународном претходном испитивању. По добијању међународне пријаве и

свих ових извјештаја национални уред наставља са поступком по свом националном законодавству. Национална управа је суверена и самостално доноси одлуку да ли ће признати патент или не.

Систем патентне заштите према Уговору о сарадњи у области патентне заштите има доста предности и за подносиоца пријаве и за националне патентне управе, јер поједностављује и олакшава поступак патентне заштите који прате смањење трошкова патентирања. Међутим, он не унификује нити хармонизује националне прописе о патентима у државама чланицама ЕУ. Он је само једна од опција за подносиоце пријаве који се не одлуче за национални или европски патент. Није творевина права ЕУ али су већина држава чланица ЕУ потписнице овог Уговора и он је за њих обавезујући. По овом Уговору признати национални патенти су територијално ограничени само на државе које су признале патент па и овај систем патентне заштите цијела јединствено тржиште ЕУ што значи да и у њему принцип територијалности има главну улогу.

3. Европски патент

На тлу Европе постојало је више покушаја успостављања јединственог патентног система који би важио, ако не за цијелу, онда бар за већину држава Европе.

Наднационални систем заштите проналазака успостављен је доношењем Конвенције о издавању европских патената од 1973. године. Конвенција је регионалног карактера и могу јој приступити само европске државе. Представља посебан споразум закључен на основу члана 19. Париске конвенције за заштиту индустријске својине. Овом Конвенцијом се успоставља наднационални систем правних норми којима се уређује поступак признавања европских патената који непосредно производе правно дејство у државама чланицама.¹⁴

Конвенција се састоји из дванаест дијелова а садржи три групе норми. Првом групом норми се оснива Европска патентна организација. Према члану 4. Конвенције, Европска патентна организација се састоји од Европског завода за патенте и Управног савјета као његових органа. Другом групом се успоставља систем материјалноправних норми а трећом групом норми се успоставља административни поступак за патентну заштиту.

Према члану 58. ове Конвенције свако физичко и правно лице и лице које се сматра правним лицем на основу закона који се на њега при-

¹⁴ Ј. Ђеранић, 15.

мјењује, може поднијети пријаву европског патента. То значи да круг проналазача и њихових правних слѣдбеника који имају право да се позову на њу није ограничен држављанством, пребивалиштем, мјестом сједишта правног лица или другом правном чињеницом те је омогућено свим физичким и правним лицима на свијету да се позову на њу.

Материјалноправним нормама се на наднационалан начин уређује патентна заштита проналазака и она важи од подношења пријаве за европски патент до тренутка признавања европског патента. Када се призна европски патент престаје примјена наднационалних норми и европски патент се „распада“ на онолико националних патената колико је подносицац пријаве означио држава у својој пријави. Новонастали национални патенти који се и даље зову европски патенти, трају у свакој држави посебно и подвргнути су националним патентним прописима. Њихова даља судбина је независна у свакој држави у којој важе. Овај европски патент може да престане да важи или буде поништен у једној држави а да остане на снази у другим државама.¹⁵

Материјално европско право настало доношењем Конвенције о издавању европских патената постоји независно и паралелно са националним патентним правима држава чланица Европске уније. Међутим, европски патент настао на основу ове Конвенције се „улива у национални патентни систем и подвргава истом режиму као да га је признала национална патентна управа“.¹⁶ Гледајући на принцип територијалности признати европски патент важи само у државама које је подносилац пријаве означио за државе у којима тражи патентну заштиту. Он у основи има исту правну судбину као и национални патенти, што у основи и јесте, али за разлику од њих подносиоцу пријаве се олакшава признавање патената у више држава и уз нешто мање трошкове. Принцип територијалности и у случају европског патента остаје доминантан што значи да европски патент важи само у назначеним државама у којима је признат и дијели јединствено тржиште Европске уније.

Основни недостатак система патентне заштите европским патентом заснован на Конвенцији о издавању европских патената јесте у чињеници да не постоји јединствен поступак рјешавања спорова у вези са повредом европског патента. Национални судови су потпуно независни при одлучивању у овим споровима и за исти патент у различитим држа-

15 С. Марковић, Д. Поповић, 344.

16 С. Марковић, Д. Поповић, 344.

вама често се дешава да судови донесу контрадикторне пресуде. Суверенитет држава и територијална фрагментација патентне заштите на основу КЕП-а нису задовољавајуће рјешење за право ЕУ.

4. Унитарни патент

Системи патентне заштите као што су национални патент, патент заштићен на основу УСП-а и европски патент нису тековина права ЕУ. Ови системи врше територијалну фрагментацију патентног права у оквиру ЕУ и дијеле јединствено тржиште па су постали препрека слободној трговини унутар Европских заједница а касније и унутар ЕУ.

Од оснивања ЕЗ било је више покушаја успостављања јединственог система заштите проналазака у ЕУ. Ови покушаји могу се подијелити у три фазе.¹⁷ Прва фаза је трајала од 1957. године до 1999. године када су државе покушавале да успоставе јединствен систем патентне заштите путем склапања међународних уговора. У овом периоду је потписана Конвенција о унификацији одређених питања материјалног патентног права за проналаске из 1963. године у Стразбуру, Конвенција о издавању европских патената из 1973. године у Минхену, Конвенција о европском патенту за јединствено тржиште (Конвенција о комунитарном патенту)¹⁸ усвојена 1975. године у Луксембургу, Споразум о комунитарном патенту¹⁹ потписан 1989. године у Луксембургу.²⁰ Последње две конвенције којима је требало да буде решено питање комунитарног патента на нивоу ЕУ на јединствен начин нису ступиле на снагу, јер се државе чланице ЕУ нису могле договорити око режима превођења комунитарног патента што је и данас главни камен спотицања успостављања јединственог система заштите проналазака у ЕУ.²¹

Друга фаза је трајала од 2000. године до 2010. године и у том периоду су државе чланице ЕУ покушавале да успоставе јединствен систем патентне заштите путем комунитарних уредби као секундарних аката права ЕУ. Европска комисија је 2000. године направила Приједлог уредбе

17 Ј. Теранић, 27-34.

18 Convention for the European patent for the common market (Community Patent Convention), *Official Journal of the European Communities*, 1976, L 17.

19 Agreement relating to Community patents, *Official Journal of the European Communities*, 1989, L 401.

20 Више о развоју комунитарног патента вид. Oreste Montalto, „Patent and Trademark Developments in the European Community”, *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, Vol. 4, 1993, 299-307.

21 Ј. Теранић, 28-29.

о комунитарном патенту, али се од овог приједлога одустало 2004. године због непостизања консензуса у Савјету за конкуренцију због режима превођења комунитарног патента. Послије ступања на снагу Уговора из Лисабона, Европска комисија је 2009. године направила нови Приједлог уредбе о комунитарном патенту, док је Савјет предложио Нацрт споразума о суду за европски и унитарни патент. Међутим, и овог пута нису постигли сагласност у Савјету за конкуренцију због режима превођења.

Трећа фаза успостављања јединственог система патентне заштите у ЕУ је почела 2010. године и траје до данас. У овој фази су државе чланице ЕУ одлучиле да успостављање јединствене патентне заштите остваре такође секундарним актима ЕУ али да противљење Шпаније и Италије због режима превођења заобиђу захваљујући механизму ближе сарадње. Тако је дванаест држава чланица 2010. године покренуло механизам ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите а њима се придружило још тринаест држава у 2011. години, тако да су изван овог механизма ближе сарадње остале Шпанија и Италија. Ове двије државе су биле поднијеле и тужбу Европском суду правде, али је Суд ове тужбе одбио као неосноване. После одобрења покретања механизма ближе сарадње од стране Савјета, Европска комисија је направила Приједлог уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите и Приједлог уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења. Ове двије уредбе су одобрене од стране Европског парламента 2012. године а ступиле су на снагу 2013. године. Њихова примјена је одложена до ратификације Споразума о Јединственом патентном суду.

Уредба о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите²² представља посебан споразум у смислу члана 142. Конвенције о издавању европских патената. Ова Уредба упућује на материјално право КЕП-а и на национално право држава чланица које учествују у ближој сарадњи а Уредба садржи само материјалноправне норме за исцрпљење права европског патента са унитарним дејством и лиценцирање права који се односи на уговорне лиценце, док су принудне лиценце регулисане националним правом. Поступак за признавање унитарног патента је исти као и за класични европски патент. Европски патент са унитарним дејством обезбијеђује јединствену заштиту и има једнако дејство у свим државама ЕУ

22 Regulation (EU) No 1257/2012 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection, 2012, L 361.

који учествују у механизму ближе сарадње. Унитарно дејство европског патента појављује се након што Европски завод за патенте призна европски патент са истим сетом патентних захтјева за све државе чланице према постојећем поступку предвиђеном КЕП-ом и на захтјев носиоца европског патента буде прописано заведено унитарно дејство у Регистар.²³

Унитарни патент који је регистрован као такав сматра се јединственим правом ЕУ а може бити ограничен, пренесен или опозван само у свим државама чланицама које учествују у механизму ближе сарадње. Подносилац пријаве плаћа административне таксе и таксе за одржавање европског патента само Европском заводу за патенте, а не и националним патентним заводима што умањује огромне трошкове које су имали подносиоци пријава.

Унитарни патент је територијално ограничен на онај број држава који учествују у механизму ближе сарадње. То је простор од двадесет пет држава чланица ЕУ док Шпанија и Италија нису приступиле овом механизму. Хрватска као најмлађа чланица ЕУ још увијек није приступила ближој сарадњи у области унитарног патента а Пољска је најавила да неће ратификовати Споразум о јединственом патентном суду. Овај систем патентне заштите превазилази територијалну ограниченост претходних система, али не рјешава проблем у потпуности. Унитарним патентом није обухваћен комплетан простор држава чланица ЕУ. Изван њега су остале три државе и овај систем их не обавезује. И у овом случају принцип територијалности остаје проблем, јер право које настаје на основу Уредбе о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите није дио правних тековина ЕУ (*acquis communautaire*), јер акти који су усвојени у оквиру механизма ближе сарадње обавезују само државе чланице ЕУ које учествују у тој сарадњи. За правне системе Шпаније и Италије оне су страном право.

5. Осврт на начело територијалности и системе патентне заштите у ЕУ

Патентна заштита у ЕУ није јединствена. Покушаји да се усвоји међународни уговор или секундарни акт ЕУ којим би се материја патента унификовала до сада нису уродили плодом. Највећи проблем за настајак комунитарног патента који би био јединствен на нивоу ЕУ нису материјалноправне норме, већ систем превођења. Он је био камен спотицања свим покушајима успостављања комунитарног патента.

23 Вид. члан 3. Уредбе; Ј. Ђеранић, 49.

Важећи системи патентне заштите постоје паралелно и врше територијалну фрагментацију тржишта ЕУ. Уливају несигурност за патентну заштиту. Национални патент је територијално ограничен на државу која га је признала. Патент заштићен на основу Уговора о сарадњи у области патената има исто дејство као и национални патент само олакшава поступак подношења пријаве у више држава. Територијално је ограничен као и национални патент само на оне државе које су признале патентну заштиту. Европски патент се такође „улива“ у национални патент и ограничен је на територију држава које је подносилац пријаве назначио.

Систем патентне заштите који је предвиђен унитарним патентом донекле превазилази начело територијалности али не и у потпуности. Он не обухвата комплетну територију ЕУ, већ само државе које учествују у механизму ближе сарадње. Примјера ради, ако би компанија из Њемачке била носилац унитарног патента а компанија из Шпаније повриједи патент ове компаније на територији Шпаније Јединствени патентни суд не би био надлежан у овом спору јер Шпанија не учествује у механизму ближе сарадње за успостављање унитарне патентне заштите, док би за повреду овог патента учињеној у било којој другој држави чланици ЕУ која учествује у ближој сарадњи био надлежан.

IV Закључак

Три система патентне заштите која су на снази паралелно у ЕУ су национални патент заштићен националним законима држава чланица ЕУ, патент заштићен на основу Уговора о сарадњи у области патената и европски патент заштићен на основу Конвенције о издавању европских патената. Четврти систем патентне заштите путем унитарног патента који се заснива на Уредби о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите, Уредби о спровођењу ближе сарадње у области успостављања унитарне патентне заштите која се тиче превођења и Споразума о јединственом патентном суду још увијек није на снази, јер Споразум није ратификовао довољан број држава. Судбина унитарног патента је још увијек неизвесна, јер су и у прошлости у ЕУ усвајане конвенције које нису ступале на снагу (нпр. Конвенција о европском патенту за јединствено тржиште и Споразум о комунитарном патенту). Ратификација Споразума о јединственом патентном суду иде веома споро. Неопходно је да га ратификује 13 држава а до сада су га ратификовале 9 држава. Ступањем на снагу овог Споразума систем патентне заштите путем унитарног патента почео би да се примјењује у ЕУ. Унитарним патентом би се сма-

њили трошкови и олакшао поступак признавања патената у ЕУ. Међутим, њиме се не би ријешило у потпуности проблем који прави начело територијалности. Унитарни патент није комунитарни патент и ограничен је на територије држава које учествују у механизму ближе сарадње. Државе које учествују у механизму ближе сарадње не обухватају све државе чланице ЕУ а тиме се врши фрагментација унутрашњег тржишта ЕУ.

Начело територијалности за патенте у ЕУ може бити превазиђено само усвајањем система патентне заштите засноване на јединственим материјалноправним нормама који ће се односити на цијелу територију ЕУ у виду комунитарног патента. Досадашња искуства са развојем унификације патентног права ЕУ у виду комунитарног патента нису обећавајућа и представљају превелике циљеве који се веома споро остварују.

Njegoslav JOVIĆ, MA

Senior Assistant at the Faculty of Law University of Banja Luka

THE PRINCIPLE OF TERRITORIALITY AND SYSTEMS PATENT PROTECTION IN THE EUROPEAN UNION

Summary

Until recently patent law was considered a completely national law and it was in complete jurisdiction of the state. The emergence of the European Community and later the European Union this postulate is shaken and questioned. In the European Union there are four recognition system patent. These are national patent, patent protected on the basis of the Agreement on cooperation in the field of patents, European patent and unitary patent, which is still not in force. All these systems of patent protection are territorially limited and are valid only in the territory of the State for which protection was sought.

The author analyzes all these systems of patent protection by comparing their territorial range, as well as pointing out on the problems in their application to the EU internal market.

Key words: *the principle of territoriality, national patent, patent protected on the basis of the Agreement on cooperation in the field of patents, European patent, unitary patent, EU law.*